

ТЕКСТ СТАТТІ ТУТ

**До 75-річчя від дня народження
доктора історичних наук П. М. Калениченка
(1923-1983)**

Павлу Михайловичу Калениченку, відомому вченому, доктору історичних наук, професору, заслуженому діячу польської культури минуло 75 років від дня народження і 15 років з дня смерті.

Народився П. М. Калениченко 17 березня 1923 р. у с. Андріївка на Дніпропетровщині в сім'ї учителя. В 1940 р. він закінчив Нікопольську середню школу, до 1941 р. навчався на фізико-математичному факультеті Львівського університету. З 1941 по 1944 рр. брав участь у бойових діях І Українського фронту. В 1944 р. П. М. Калениченко став студентом факультету міжнародних відносин Київського державного університету. Після його закінчення в 1949 р. він працював у газеті "Радянська Україна" спочатку літпрацівником, а згодом — завідувачим відділом критики та бібліографії, був членом редколегії газети. Водночас навчався в аспірантурі Інституту історії АН УРСР.

Починаючи з липня 1954 р. і до останніх днів життя П. М. Калениченко працював в Інституті історії АН УРСР спочатку молодшим, а згодом старшим науковим співробітником відділу історії зарубіжних соціалістичних країн. 1956 р. він захистив кандидатську дисертацію, а в 1957 р. на її основі видав ґрунтовну монографію "Польська прогресивна еміграція в СРСР у роки другої світової війни" (214 с.). Павло Михайлович брав активну участь у підготовці й виданні міжвідом-

чого республіканського збірника "Питання нової та новітньої історії" (з 1965 р.), науково-реферативного бюлетеня "Зарубіжні видання про Україну" (з 1968 р.), а також в організації й виданні "Українського історичного журналу", заступником головного редактора якого був упродовж 1957—1962 рр., а з 1972 по 1981 рр. — його головним редактором.

Досліджуючи польсько-радянські відносини, П. М. Калениченко присвятив багато років копіткій праці вивченню вітчизняних та польських архівів. 1969 р. у Варшаві він видав польською мовою монографію "Поляки в Жовтневій революції і громадянській війні на Україні" (295 с.), яка охоплює період 1917—1920 рр. Довгі роки П. М. Калениченко працював над темою докторської дисертації "Великий Жовтень і революційна боротьба польських трудящих (1917—1920 рр.)", яку успішно захистив у 1970 р., а 1971 р. в Києві вийшла друком його фундаментальна монографія "Великий Жовтень і революційний рух у Польщі (листопад 1917 — жовтень 1919 рр.)" (344 с.), в якій він відобразив яскраву картину революційного і національно-визвольного руху на польських землях. У 1973 р. була надрукована його книга "Брати по класу — брати по зброї (участь польських інтернаціоналістів у боротьбі за владу Рад на Україні, 1917—1920 рр.)" (193 с.). Загалом П. М. Калениченко опублікував понад 300 наукових праць, у тому числі брошур, статей в наукових збірниках, суспільно-політичних журналах та газетах.

Наукова спадщина професора Калениченка, незважаючи на політичну заангажованість того часу, і сьогодні не втратила своєї цінності з позицій джерелознавства, оскільки вчений, працюючи багато в архівах, відкрив і вперше ввів у науковий обіг чимало забутих імен та нових фактів.

Павло Михайлович проводив велику науково-організаційну роботу. В 1968—1969 рр. він був завідувачим відділом зарубіжної історіографії, у 1972—1981 -- очолював відділ джерелознавства і допоміжних історичних дисциплін. У ті ж роки був відповідальним редактором двох випусків (1977 і 1981 рр.) "Літопису комуністичного будівництва" - хроніки найважливіших подій в Українській РСР 1971—1980 рр.

П. М. Калениченко брав активну участь у науковому житті, виступав на численних міжнародних, всесоюзних та республіканських наукових конференціях і сесіях, був членом Вченої ради Інституту історії АН УРСР, спеціалізованих рад Інституту історії АН УРСР та історичного факультету Київського університету, Наукової ради з історії соціалістичних країн, входив до складу редакційної колегії міжвідомчого республіканського збірника "Питання нової та новітньої історії" (з 1965 р.).

Професор П. М. Калениченко в 70-х -- на початку 80-х років очолював українську наукову школу істориків-полоністів. Він підготував 15 докторів та кандидатів наук, які, працюючи в державних та наукових установах і вузах Києва, інших міст України, і нині продовжують його справу.

Як історик і громадський діяч, П. М. Калениченко все своє життя присвятив справі дружби між народами, передусім поглибленню взаєморозуміння й зміцненню дружби українського та польського народів. Протягом 1955—1974 рр. він 12 разів виїжджав до Польщі для участі в різних наукових та громадсько-політичних форумах, для роботи в її архівах, науково-дослідних установах, бібліотеках. Павло Михайлович гаряче підтримував у 1956 р. створення у Варшаві української газети "Наше слово", в якій часто друкував статті на різноманітні теми, зокрема такі, як "Українсько-польські зв'язки і співробітництво у галузі культури в 1944—1969 рр.", "Історики народної Польщі про минуле України" та ін.

Перебуваючи у Варшаві, він часто приходив на зустрічі у "Колі друзів Києва" при столичному Прагматичному Товаристві польсько-радянської дружби, допомагав відшукувати матеріали до українських виставок наро-

дного мистецтва, дитячого малюнку, книжок та ш., які експонувалися в клубі Товариства та в Будинках культури Варшави й інших міст, сприяв діяльності українського суспільно-культурного товариства у Варшаві.

П. М. Калениченко зробив значний вклад у зміцнення радянсько-польських культурних зв'язків як член правління (з 1958 р.), а з 1969 р. — заступник голови правління Українського відділення Товариства радянсько-польської дружби. Високо оцінивши заслуги вченого у справі зміцнення дружби польського і українського народів, уряд ПНР присвоїв йому в 1971 р. звання заслуженого діяча польської культури, а в 1974 р. нагородив "Відзнакою братерства зброї" та нагрудним знаком "1000-річчя Польської держави".

До останніх своїх днів, незважаючи на тяжку хворобу, Павло Михайлович продовжував займатися науковою та громадською роботою, шіідно працював з молоддю, контактував з польськими вченими та співробітниками консульства ПНР у Києві. Помер він 1983 р.

Ось що написала у своїх спогадах про П. М. Калениченка, виданих у Варшаві 1983 р., колишній генеральний консул ПНР у Києві Ванда Михайлевська: "Востаннє я зустрілася з ним під час мого перебування в Києві у жовтні 1982 р. Він уже був тяжко хворий, але продовжував діяти в Товаристві радянсько-польської дружби. На зборах активу, організованих з його ініціативи, він виступав, як завжди, з великою симпатією до нашої країни і розумінням змін, що відбувалися. Сповнений оптимізму, він накреслював подштьші плани співпраці товариств дружби".

Світла пам'ять про П. М. Калениченка, відомого вченого України, громадського діяча, дбайливого, турботливого батька й люблячого чоловіка, скромну і чуйну людину назавжди збереглася в серцях усіх, хто його знав і спілкувався з ним.